

Hoofstuk 6

Die Nuwe-Testament oor: *mens en natuur*

6.1) Inleidend

In hierdie hoofstuk word kortliks gewys op die Nuwe-Testamentiese siening oor die persoon en werk van Christus, die skepping volgens die Nuwe-Testament en die siening van die mens se verantwoordelikheid teenoor die natuur.

6.2) Die Christendom en die kosmos

Bartelink (1986:124) wys op die vroeg-Christelike verstaan van die mens se verantwoordelikheid teenoor die natuur, en kom tot die slotsom dat die Christendom die grootheid van die skepping gekontrasteer het, met die nietigheid van die mens. In die Nuwe-Testament kan die verskil tussen die siening van die Christendom en die van die heidendom duidelik uitgewys word. In die sinoptiese evangelies word die woord “kosmos” gebruik vir die materiële wêreld, wat aan die sonde onderwerp is, maar die Nuwe-Testament onderskryf geensins die idee dat die kosmos in sigself boos en sleg is, en daarom van weinig nut is nie (Guthrie 1981:122-123). In Matteus en Lukas speel die engele ‘n groot rol in die kosmos. Guthrie (1981:124) wys daarop dat die engele soms ook die teenwoordigheid van die Here in die wêreld aandui (Luk. 12:8). Guthrie (1981:130) meen dat die woord “kosmos” in die Johannese geskrifte gewoonlik gebruik word om die geskape orde aan te dui (Joh. 17:5; 1:3, 10), of soms om die menswording van Christus te beskryf (Joh. 9:39; 18:37), en soms as die voorwerp van die liefde van God (Joh. 3:16). Groenewald (1980) wys weer daarop dat “kosmos” die sondige, dit wat buite God is, aandui.

Johannes 1:10 dien as voorbeeld oor die wisselende gebruik van die woord *kosmos*:

¹⁰ ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι’ αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος

αὐτὸν οὐκ ἔγνω.

“Hy was in die wêreld, en die wêreld het deur Hom ontstaan, en die wêreld het Hom nie geken nie.”

Dit gaan in hierdie gedeelte nie oor die kosmos as geskapene (dit wat die mens verantwoordelik moet regeer) nie, maar die wêreld as beeld van die sonde. Groenewald 1980: "Ook hier is die "wêreld" die wêreld van die mensheid, maar deur die parallel met vers 5b word dit duidelik dat dit hier gaan om die sondige wêreld wat gelyk is aan die duisternis. Net soos die duisternis nie die lig aanvaar het nie, het die wêreld die lig ook nie "erken" nie." Van Zyl 1993 "Die vyandige *wêreld* (die mensheid in duisternis – vergelyk 1 Joh. 2:15) het egter nie die lig aanvaar deur Hom te gehoorsaam en te *erken* nie." Wanneer Johannes verwys na die slegte en sondige wêreld (Joh. 1:4; Joh. 3:20; 1 Joh. 1) is dit nie om die kosmos as geskape orde van minder belang te teken nie, maar om te wys op die sonde van die mens in die wêreld (Richardson 1958:67). Die wêreld is nie boos nie, maar *wêreld* is die Nuwe-Testamentiese beeld om die sonde aan te dui (Richardson 1958:67). In Johannes 3:16 verwys Johannes na die *wêreld* vir wie God so lief gehad het, dat Hy sy enigste Seun gestuur het. Hier word verwys na die *mensdom* wat in Hom glo, wat deur Hom gered word (Guthrie 1981:131).

In Handeling 17:24 word die woord "kosmos" weer anders as in Johannes 1 gebruik vir die geskape wêreld:

Handeling 17:24

²⁴ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς ὑπάρχων κύριος οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ

²⁴*“Die God wat die wêreld gemaak het en alles wat daarin is, Hy wat Here van hemel en aarde is, woon nie in tempels met hande gemaak nie.”*

DIE MENS SE VERANTWOORDELIKHEID TEENOOR DIE SKEPPING IN DIE
NUWE-TESTAMENT

τὸν κόσμον - Louw en Nida (vol 2) 1988:146 verwys na Handeling 17:24 in die gebruik van die woord κόσμος as “universe, as an ordered structure”. Dit gaan dus hier oor die aarde, en in Johannes 1: 10 oor die sonde. God is die skepper en dus koning (*Here*) van alle dinge en daarom is Hy te groot om in mensgemaakte tempeltjies te woon of om menslike versorging deur offers en aanbidding nodig te hê. Trouens, God alleen gee ons alles, selfs die voortgang van lewe en asemhaling. So verwerp Paulus die moontlikheid dat enige afgod enige funksie kan hê (Van Zyl 1993). Toe die eerste Christene in Handeling 4:24 tot Christus bid, bid hulle tot die Skepper van die wêreld.

Romeine 1:20 behoort aandag te geniet:

²⁰τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασιν νοούμενα καθοράται, ἢ τε αἶδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους

²⁰ *Want sy onsigbare dinge kan van die skepping van die wêreld af in sy werke verstaan en duidelik gesien word, naamlik sy ewige krag en goddelikheid, sodat hulle geen verontskuldiging het nie;*

In die Pauliniese geskrifte word die woord “kosmos” gebruik vir die geskape wêreld (Rom. 1:20); andersyds die sondige natuur van die mens, of die sondige wêreld (Guthrie 1981:137). Guthrie (1981:137) verwys na Romeine 5:12 en merk dan op dat, wanneer Paulus praat van die sondige wêreld, hy nie verwys na die aarde as sondig nie, maar die mensdom (die ou natuur).

Omdat Christus in die wêreld gekom het om die mens in ‘n nuwe verhouding met God te stel, het die mens ‘n verantwoordelikheid teenoor die skepping van God, om die naaste lief te hê, en die gawes van God met dankbaarheid te aanvaar (Guthrie 1981:138). Daar kan afgelei word dat die kosmos nie deur die Christelike skrywers gesien was as minderwaardig nie, maar juis as die simbool van die grootheid van die Here (Guthrie 1981:139). Later sê Gregorius van Nazianzus: “Die heuningkorf van die bye en die web van die

spinnekop, is fyner as die kunswerk van die beeldhouer Phidias en die skilder Zeuxis” (Bartelink 1986:125). Johannes Chrysostomos vertel van die skoonheid van die natuur bo dié van paleise en indrukwekkende stede: “Wanneer ge, innerlijk verstild, in de prille ochtend de zon ziet opgaan of, liggend in het hoge gras, onder de dichte schaduwrijke loof uw blik laat gaan over de wijde verten, die nevelig in de gezichtseinder overgaan, kunt u zich dan iets mooiers voorstellen onder de dingen die de mens gemaakt heeft?”(Bartelink 1986:125).

Herhaaldelik word daar by die Christelike skrywers gewys op die nietigheid van die mens in kontras met die skoonheid van die natuur. Gregorius van Nissa het gesê: “Wanneer ik iedere Heuvel, ieder dal en elke weide overdekt zie met zo juist ontloken gewassen en de gevarieerde kleurschakeringen van het groen in mij opneem en naar de lelies vlak voor mijn voeten kijk, die tweemaal per jaar door de natuur met keerlijke geuren en prachtige kleuren getooid worden; wanneer ik in de verte de zee bespeur, waarheen de voortzeilende wolken mijn blik leiden, maakt een nostalgisch gevoel zich van mij meester, dat evenwel met een soort geluksgevoel samengaat....Wie dit alles met de ogen van het verstand bezieet, voelt hoe gering de mens is, in vergelijking met de grootheid van de natuur.” (Bartelink 1986:125)

Volgens Hamilton (s.a:125) het die Christelike lewens-en wêreldbeskouing geen appèl op die aarde gemaak as die Godheid of die draer van die Godheid nie. Die Christendom was eksklusief ingestel op die Godheid van Christus (Hamilton s.a:125). Om hierdie rede kon die heidene nie die Christendom verdra nie. In die Christelike opvatting oor die verhouding tussen die geslagte was daar (en is daar) ‘n hemelsbreë verskil gewees van die Semitiese- en ander bekende leefwêreld van daardie tyd (Hamilton s.a:128). Die huwelik is gesien as die ware eenheid tussen een man en sy vrou vir die duur van hulle lewe, en was gegrond op die beginsel van die liefde. Liefde is gesien as die heiligste verhouding op aarde. In die wêreld rondom die Christene was die orde van die dag: geweld, hoerery, onkuisheid, afgodediens (Hamilton s.a:128). In hierdie wêreld het die Christendom gekom, en verkondig dat die

DIE MENS SE VERANTWOORDELIKHEID TEENOOR DIE SKEPPING IN DIE
NUWE-TESTAMENT

enigste ware God, sy Seun gestuur het, om die sonde van die wêreld weg te neem, en dat, nie die aarde, of die keiser, of die mens, of die filosofie die grondslag van die mens se geloof is nie, maar die werking van Heilige Gees, en die versoening deur God se Seun (Hamilton s.a:129). Dit is daarom verstaanbaar dat die *wêreld* by die Christenskrywers gedien het as voorbeeld van dit wat sleg is, sonder om die kosmos by hierdie woordomskrywing in te sluit (Hamilton s.a:129). Die Christene het die woord *wêreld* losgemaak van die woord *kosmos*. Die wêreld is sleg, maar die kosmos is 'n gawe van God (Hamilton s.a: 130).

6.3) Kosmologie van die Vroeë Christendom

Rom 8:19-22

¹⁹h/ gar apokaradokia th" ktisew" thn apokaluyin tw'n uiwn tou qeou apekdecetai. ²⁰th/ gar mataiothti h/ ktisi" upetagh, ouc ekousa ajlla; dia; ton upotawanta, ejf' elpidi ²¹ofti kai; aujth; h/ ktisi" ejleuqerwqhsetai apo; th" douleia" th" fqora" eij' thn ejleuqerian th" doxh" tw'n tekwn tou qeou. ²²oiflamen gar ofti pasa h/ktisi" sustenazei kai; sunwdinei acri tou nun:

¹⁹ "Want die skepping wag met reikhsende verlanqe op die openbaarmaking van die kinders van God. ²⁰ Want die skepping is aan die nietigheid onderworpe - nie gewillig nie, maar ter wille van hom wat dit onderwerp het -²¹ in die hoop dat ook die skepping self vrygemaak sal word van die slawerny van die verganklikheid tot die vryheid van die heerlikheid van die kinders van God.²² Want ons weet dat die hele skepping tesame sug en tesame in barensnood is tot nou toe."

Lyman (1993:11-12) meen dat daar deur die Nuwe-Testament, deur die pastorale- en apologetiese geskrifte, en die Patristiek die gedagte gehuldig word van die absolute krag van God, en die wonderlike gawe van die

skepping. Hierdie opvatting was in direkte kontras met die Hellenistiese filosofie, want die filosofie het nie die teenwoordigheid van 'n god in die skepping gehuldig nie (Lyman 1993:12). In die vroeë Christendom het die Platonisme weer 'n oplewing getoon, met die Neo-Platonisme, en het weer die gedagte van die skepping as 'n beseëte eenheid bevorder onder die heidene (Lyman 1993:13). Daarteenoor leer die Christendom die menslike verdorwenheid, en die verlossing van die kosmos, deur Christus (Lyman 1993:28; Rom. 8:19-22). Die verskil tussen die Christendom en die filosofie was juis geleë in hulle kosmologie. Lyman (1993:37) meen dat die Christendom geensins die Platoniese gedagtes van stof en gees in hulle denke gehad het nie, en dat daar nie aangetoon kan word, of daar enige Platoniese idees in hulle kosmologie was nie. Vir die Christene het die gedagte van die Logos (en die Gnosis) gebly, maar die kennis en die Woord was van God, en dit was Christus en nie die menslike idees nie (Lyman 1993:38). Armstrong (1980:88) sê in hierdie verband: Jesus Christus en nie die Platoniese stof en gees nie, "allowed Christians a density and force of interpretation that philosophical schools never had. The Christian world-view was therefore distinguished by the shape and confidence in divine power accessible through the incarnate Logos, Jesus Christ, the Son of God." Vir Barth (Suh 1982:39) hang die Christelike siening van die skepping nie af van die filosofie van die tyd nie, maar van die Ou Testamentiese gedagte van die verbond. Suh (1982:39) meld in verband met Barth se siening dat daarmee saamgestem kan word, want "the divine actions of love are based upon the creation, because the latter provides all the necessary equipment for the former and the covenant-partner (*dit is die mens - kursivering deur G.S.*)". Daar moet egter onthou word dat die skepping nie die verbond is nie, maar die middel waardeur God die verbond werk. Die skepping wys na die genade van die verbond en berei dit voor. Barth sê die skepping is God se "technische Ermöglichung" van Christus se menswording (Suh 1982:38)

6.4) Die Christendom en Christus

Hierbo is genoem dat die Christendom die skepping gesien het as die middel waardeur God sy genade aan die mens verskaf, en nie in die sin van die

DIE MENS SE VERANTWOORDELIKHEID TEENOR DIE SKEPPING IN DIE
NUWE-TESTAMENT

filosofiese dualisme tussen stof en gees, waarvolgens die aarde waardeloos sou wees nie.

As dit so is, en die Christendom die skepping in verband bring met die vleeswording van Christus, moet daar vervolgens gekyk word wat die Christendom (veral die Nuwe-Testament) oor Christus leer, om sodoende tot 'n finale gevolgtrekking te kom in die vraag of die mens in die Nuwe-Testament enigsins 'n verantwoordelikheid teenoor die skepping het.

Christus is van die grondlegging van die wêreld af God (Kol. 1:15-20). In Romeine 9:5 word Christus ὁ θεός genoem. God is van ewigheid, daarom Christus ook (Du Toit 1988:223). Die skepping behoort dus aan die Seun ook. Hy was mede-Skepper (Joh. 1:3 – “Alle dinge het deur Hom ontstaan, en sonder Hom het nie een ding ontstaan wat ontstaan het nie.”) Die Ou-Testamentiese opvatting dat die mens teenoor Jahwe verantwoordelik is vir die ordelike bestuur van die skepping word in die Nuwe-Testament oorgedra na elkeen wat deel het aan Christus (Aalders 1932:217-219)

Du Toit (1988:220) verwys na die gebruik van die term seun van God in die Pauliniese geskrifte, en noem dat dit redelik volop was in die antieke wêreld (Egipte; Babilonië en Assirië). Die begrip in die Nuwe-Testament moet egter gesoek word in die Joodse agtergrond. Die engele word die “seuns van God” genoem, en ook die uitverkore volk van God, die regverdiges, en die koning van Israel (Job 1:6; Eks. 4:22; 2 Sam. 7:14; 1 QSa 2:11-12) (Du Toit 188:220). In Filippense 2:6-11 word Christus egter as die unieke (eersgebore) Seun van God beskryf. Ladd (1974:418) sien in Filippense 2:9 'n verwysing na die Godheid en mensheid van Christus, en dit is wat Hom anders maak as die “seuns van God” in die Ou Testament. Volgens Stevens (1956:56) is Christus die Seun van God by uitnemendheid. Reeds in die evangelies is Hy deur die dissipels as God bely (vergelyk Matt. 14:33; 16:6; Joh. 6:69). Sulkes sou egter die “nuwe aarde” ontvang (Matt. 5:5). Vir die tyd is die aarde die ruimte waarin

die mens leef, en deur te leef, word God verheerlik, want Hy is die één God (Heyns 1970:120).

Verwant aan die term “seun van God” is Christus ook die Here. Die besondere betekenis van die begrip κύριος word uit die Ou Testament afgelei. Ladd (1974:416) wys daarop dat κύριος ’n vertaling van die Hebreeuse Jahwe is, die verbondsnaam van die God van Israel. God het dus in sy Seun die verbond met die mens kom herstel. Hierdie titel verwys dan na die verheerlikte en verhoogde Here – die titel van majesteit (Du Toit 1988:225), soos dit in die oudste geloofsbelydenis (Fil. 2:11) na vore kom: Ἰησοῦς ἔστι κύριος.

Die uitdrukking van Efesiërs 1:10 “ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ” (“om alles onder een hoof in Christus te verenig”) kom net hier voor, maar die gedagte word deur die Nuwe-Testament geïmpliseer (Richardson 1958:242). Dit beteken dat Christus die mens in ’n nuwe verhouding tot God, die naaste en die natuur plaas (Richardson 1958:243), want “die oue mens...wat deur die begeerlikhede van die verleiding te gronde gaan (Ef. 4:22), kan net deur God tot δικαιοσύνη (geregtigheid) (Ef. 4:24) gemaak word. Die nuwe mens is nie die produk van die gevalle (sondige) mens nie (Rom. 6:6), maar is die produk van die nuwe skepping van Christus (τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ - Ef. 4:24). Omdat die mens na die beeld van God geskape is (kennis, geregtigheid en heiligheid), maar deur die sondeval verduister is (Amerding 1973:6), word die gelowige nou deur Christus “κατ’ εἰκόνα τοῦ κτίσθαι αὐτόν” (Kol. 3:10vv) gemaak. Nou kan die mens in hierdie nuwe verhouding tot die skepping lewe, omdat Christus deur sy versoening dit moontlik maak (Richardson 1958:243; 2 Kor. 5:17). Amerding (1973:7) merk op: “Christians have often failed to live as free men...but where they have grasped the meaning of redemption the effect on their world has been magnificent.”

Vir Du Toit (1988:229) hang die benaming *beeld van God* in terme van Christus baie nou saam met “die laaste Adam” (1 Kor. 15). Vir die Nuwe-

DIE MENS SE VERANTWOORDELIKHEID TEENoor DIE SKEPPING IN DIE
NUWE-TESTAMENT

Testament openbaar God Hom in sy Seun. In Kolossense 1:15-20 word veral die gedagte van Christus se optrede as beeld van God in die skepping weergegee (Du Toit 1988:229; vgl. Joh. 14:9). Daar is reeds gewys op die Ou-Testamentiese verklaring van Genesis 1:26. Adam is na God se beeld geskape, en dit beteken dat hy ook in 'n besondere verhouding tot die skepping staan (Du Toit 1988:230). Adam moes heers, maar hy val in die sonde. Christus is nou die volkome uitdrukking van die heerlikheid van die beeld van God (Du Toit 1988:230). Le Roux (Vos en Müller 1994:240) haal Pokorny aan. Pokorny (1987:62) is van mening dat die waardigheid van Christus afhang van sy relasie tot God. As Beeld verteenwoordig die Seun vir God, soos die mens in die paradys moes doen (Vos en Müller 1994:240). Christus is nou die hoof van die skepping, en die mens moet aan Hom onderdanig wees (Vos en Müller 1991:241). Die mens se verhouding tot die natuur word dus vernuut deur Christus, sodat hy nie die natuur as sondige voorstelling van die bose hoof te sien nie (Vos en Müller 1994:246).

6.5) Christus se heerskappy oor die kosmos

Reeds in die evangelies word daar melding gemaak van Christus se betrokkenheid by die kosmos, (die wêreld rondom Hom).

'n Tabel waarin die gegewens van die evangeliebeskrywings in die Nuwe-Testament aangaande Christus se betrokkenheid en beheer oor die kosmos gegee word, lyk soos volg:

Christus se beheer oor die natuur in die Evangelies (enkele voorbeelde):

Sinoptiese evangelies				
Wonderwerk	Mattheus	Markus	Lukas	Johannes
Water in wyn				2:1-11
Groot visvangs			5:4-9	
Genees maansieke	9:2-8	2:1-12	5:17-26	
Verlamde genees				5:2-16
Blindes, dowes.	11:2-5		7:19-22	
Voed 5000	14:14-21	6:34-44	9:11-17	6:1-14
Vervloek vyeboom	21:18-22	11:12-14, 20-24		
Loop op water	14:24-33	6:47-51		6:16-21
Maak storm stil	8:23-27	4:35-41	8:22-25	

Uit die bostaande tabel blyk duidelik dat Christus as mens deel gehad het aan die skepping. As God het Hy egter daarvoor geheers (Vos en Müller 1994:241). Die gedagte wat die evangelieskrywers beklemtoon, is dat Christus beheer het oor die aarde wat in die Joodse mistiek gevrees word (Vos en Müller 1994:239).

6.6) Die mens as 'n beelddraende wese in die lig van die Nuwe-Testament

Heyns (1982:192) handel oor die mens as 'n beelddraende wese in die lig van die Nuwe-Testament. Hy (1982:192) meld: "dat God by die skepping van Adam sy oog gehad het op Christus." Dit beteken dat God vir die mensdom reeds van die skepping af, 'n verlosser in gedagte gehad het, wat in die volheid van die tyd moes kom. Volgens Heyns (1982:193) is die mens na die beeld van God geskape, maar wys die Nuwe-Testament daarop dat God nie afhanklik is van die mens se verteenwoordiging nie, maar dat Hy dit so gewil het. Dus "wie na die kosmos kyk, sien niks meer as die kosmos raak nie. Maar wie na die mens kyk, kyk as't ware *deur* die mens, en kyk vas in en word herinner aan 'n ander werklikheid, naamlik God." (Heyns 1982:193). In die lig van die Nuwe-Testament is die verskil tussen die mens en die skepping nie alleen dat die mens (onder gesag van Christus) as hoof van die skepping optree nie, maar dat die ewigheid net in die hart van die mens gelê is, en nie in die res van die kosmos nie. Daarom is die mens volgens Heyns (1982:192) 'n etiese wese. Volgens Johannes 3:16 word dan in die lig van die Nuwe-Testament geoordeel dat die beeld van God – kennis, geregtigheid en heiligheid (Ef. 4:24), net in die kind van God herstel word (hulle vir wie Christus gesterf het), en dat die res van die mensdom dus in die sonde vasgevang bly, totdat God deur Christus die wêreld sal oordeel (1 Tess. 5:9-10; Kol. 3:1-11; 1 Kor. 15:50-58). Net Christene vertoon dus die Beeld van God (Heyns 1970:104)!

In die lig van die bogenoemde feite oor die Christelike opvatting oor die skepping, die filosofie, die wetenskap, die mens en die persoon en werk van Christus is daar duidelik gewys dat die Christendom en die filosofie ver van mekaar geleef het. Die mees voor-die-hand-liggende verklaring van die

στοιχεῖα by Paulus, móét buite die Nuwe-Testament gesoek word, in die betekenisveld van: *element* (Du Plessis 1990:65). Dan verwys Paulus in Kolossense 2 dus op die basiese beginsels van die filosofie, waaraan die gemeente in Kolosse nog vasklou (Du Plessis 1990:65). Kittel (1971:685) verklaar Kolossense 2:20 soos volg:

Kolossense 2:8 verwys na Christus se opstanding, terwyl die gelowige σὺν Χριστῷ (2:12,20) opgestaan het, daarom het hulle die κόσμος afgesterf (ἀπεθάνετε). Dit beteken nie dat die kosmos (die geskape wêreld) van minder belang vir die gelowige is nie, maar die στοιχεῖα van die heidendom, wat algemeen uitgedruk word as κόσμος (die sondigheid) afgesterf word deur die gelowige se verbondenheid aan Christus (Kittel 1971:686).